

Hónapló

Dalos György

Pozitív sokk

Berlin, 2015. szeptember 14.

Az elmúlt péntek este negyed tíz tájban az ATV-ről átkapcsoltam a német TV2-re, a ZDF-re, amelyen háromnegyed tízkor kezdődött volna a Heute-Journal. Ehelyett a „Menekülők – Németország segít” című gálaműsort adták, amely a mostani migránsáramlat fogadtatását ecsetelte. Láttam szír házaspárt kisgyermekestül befogadó családot, afgán tanoncokat álmalköltségen betanító iparost, német lány által vezényelt sokszínű táncegyüttest, megismerkedtem az első menekült futballválogatottal és neves német edzőjünkkel, aki már a majdani focisztárokat szemelte ki a Szomáliából, Irakból vagy Szudánból idáig szökött aranylábú fiúk közül. A csúcs mégis a tucatnyi távoli hadszíntérről bevándorolt kórus teljesítménye volt, amely először különböző honi nyelveken, arabul, afgánul, majd egybehangzóan németül adta elő Beethoven–Schiller Örömdóját: „Lángolj fel a lelkünkben, szép / égi szikra, szent öröm! / Térj be hozzánk, drága vendég, / tündökölj ránk, fényzőn! / Egyesítsed szellemeddel, / mit zord erkölcs szétszakít! / Testvér léssen minden ember, / merre lengnek szárnyaid.” (Jankovich Ferenc fordítása.) Mellesleg a fáma szerint Schiller az öröm („Freude”) helyett eredetileg a szabadsághoz („Freiheit”) címezte volna ódáját, ám a cenzúrát megelőzendő (1785-öt írtunk akkor) az enyhébb főnév mellett döntött. Mire azután Beethoven muzsikájával felhangzott a IX. szimfónia dalbetétje, 1823-ban, a Szent Szövetség korában talán már a szövegenyhítés sem tűnt fel senkinek. A dal jelenleg mindenestre Európa himnusza, amelynek az afgánok, szomáliaiak és más migránsok kedvéért inkább a zenéjét sugározzák.

Szép volt hallani ezt a tarka, egynyelvű kórust még akkor is, ha sejtettem, hogy Angela Merkel nagylelkű gesztusa a Magyarországot előntő menekülttömeg töredékének – mintegy háromezer emberek – ad hoc átengedése legfőbb elsősegély, de nem terápia világunk nagy bajára. Németország kétségtelenül nagy, erős és gazdag, de – pláne egyedül és egyszerre – képtelen felfogni és ellátni 100 ezren felüli tömeget. Igaz, 1989-ben több mint negyedmillió NDK-polgár lépte át legális kivándorlóként, 200 ezer pedig illegálisan a német–német határt, s a hivatalosan engedélyezett áttelepülés dinamikája sem volt érdektelen: januárban 4327, októberben: 57 024 kérelemnek tettek – mi más tettek volna? – eleget. Ami pedig a „törvénytelen” disszidálást illeti, egyedül a „páneurópai piknik” 58 ezer keletnémettel ajándékozta meg Nyugat-Németországot. Az előny, hogy jó kedvvel kezdjem, abban állt, hogy egyfelől a nyugatnémet alkotmány preambuluma – akár Stasi-ügynökök, akár ellenzékiek voltak – németeknek nyilvánította őket, másfelől nem volt szükség nyelvlecké-

re. Ezzel szemben az a szíriai egyetemi tanár, aki Umberto Ecóról írta doktoriját, de egy szót sem ért németül, minden olasztudásával együtt abban a sorsban részesül, mint a damaszkuszi zöldségtermesztő, aki ugyan sohasem hallott Ecóról, de többet tud a biokultúráról, mint német kollégái.

Német részről ez a probléma akkoriban nem merült fel. Emlékeznek viszont a dicső újraegyesülés költségeire, nevezetesen a „Solidaritätszuschlag” (szolidaritási pótlék) nevű adókiegészítésre, amelyet az összes adózóval együtt magam is fizetek, hogy szépüljenek-épüljenek az új szövetségi tartományok. Az eredmény eddig nem feltétlenül igazolja buzgalunkat. Joggal kérjük: miért menekül Tübingia és Szászország fiatal-sága a közeli Nyugatra, holott Honecker sehol, a fal már csak muzeális darabokban létezik, és azért egy-két diszkót vagy olasz éttermet, mi több, pár ezer munkahelyet Greizbe, Gerába, Rostockba vagy Altenburgba is lehetne telepíteni. Mellesleg a wessik épp a különadó miatt kezdtek morogni az ossikra. Az ossik visszamorognak: egy kabaréműsornak Schiller örömdíjára utalva ezt a címet adták: „Ember léssen minden testvér”.

Erre föl jönnek az arabok, afgánok, szudániak és a többiek. Hivatkoznak az Iszlám Állam, a vele rivalizáló al-Kaida fenyegetésére, és biztosan van benne igazuk. Mégis: innentől kettőződik a lelkem. Az Iszlám Állam, az al-Kaida és a tálibok elől ugyanis bárhová menekülnék, ideértve Izlandot is, persze előzőleg a közeli Karstadtban melegebb holmit szereznek be. Magyarországot helyismereti okokból kihagynám – Izland biztonságosabbnak tűnik, bár regisztráltatnom kellene magam, de legalább nem Kövér László a Riksdag elnöke. Kertész kolléga nem vethetné szememre, hogy arab státusommal veszélyeztetem az európai identitást, hiszen a sziget már majdnem Amerika, azért pedig nem kár. Konrád kolléga sem róhatná fel, hogy potenciálisan elveszem az erdélyi vagy felvidéki magyar szakemberek kenyerét, akik szerinte sikeresen helyettesítenék a muzulmán szakeróket. Igenis, én Izlandon élvezném leginkább a menekültstátust, noha tudom, hogy a Frankfurter Allgemeine arrafelé csak fele méretben, internetből kinyomtatva kapható, a zöldséget Costa Ricából szállítják, ám az alkoholtilalom dacára kapható reykvavíki vodka („Reyki”) sok mindent helyre tenne.

94

A most meghalt Fejes Endrét személyesen nem volt alkalmam megismer-ni, de legendaként belopta magát az életembe. A Rozsdatemető első kiadásához (1962) még pult alól sem lehetett hozzájutni, pedig jobb körökben fő témának számított. Tizenkilenc-húsz évvel mentegetőzve, de mégis pironkodva vallom be, hogy ezekben az akkori irodalmi tereferékben magam is részt vettem, és olvasatlanul bátran elemeztem a művet. Mire a többedik kiadást elolvastam, és csaknem minden szereplő, fordulat, szóhasználat ismerős volt számomra. „Pék Mária halat süttött”, visszhangzott a cselekmény egy-egy fordulata, Hábetler Jani pedig ekként udvarolt szerelmének: Kinyitom a szemem, látlak, behunyom a szemem, látlak. Mi volt az érdekes a Rozsdatemetőben?

Az, hogy egy munkás- (nem egyszerűn „munkásszármazású”) író 1918-tól 1961-ig nyomon követi egy proletár família sorsát, amely szét-

törtéletekbe, boldogtalanságba és végül gyilkosságba torkollik. Mindez bármely olyan országban elment volna, ahol az állam nem vallja, hogy tulajdonképpen e szerencsétlenek, hogy úgy mondjam, lúzerek diktatúrája. Ezt természetesen Fejes sem állította, főművét a funkcionáriusi körökben mégis sanda gyanú övezte. Így volt ez a kiugró és musicalként befutott másik könyvvel, a „Jó estét nyár, jó estét szerelem” cíművel, amelynek szélhámos munkásfiú hőse két műszak között görög diplomatának álcázza magát, hogy saját miliójén kívül is sikert arathasson a lányoknál, mígnem lebukik, és ez a történet is tragédiával végződik. Vagyis, gyaníthatta az olvasó, olyan országban-világban élünk, amelyből legalább olykor ki kell emelkednünk, hogy friss levegőt szippantsunk magunkba a mélyvízi továbbéléshez.

A bizonytalan recepció azért is különös volt, mert a hivatalos kultúrpolitika másra sem áhítozott jobban, mint „mai témájú”, „munkástémájú” művekre, amelyek a szocializmus korszakának emberét ábrázolják típusként. Tény azonban, hogy Fejest – akárcsak korábban Moldova Györgyöt, később Kertész Akost –, ha szabódva is, de elfogadták, 1975-ben Kossuth-díjra is méltónak találták, s ebben a minőségben került a digitális halhatatlanok közé. Mégis mintha a nyolcvanas évek végétől fogyni kezdett volna körülötte a levegő, sőt akadt irodalmár, aki a Rozsdatemetőt is visszagyömöszölte volna a poros szocreál próza skatulyájába. Ha nincs a musical, talán már el is felejtették volna. (Miért – mit ismernek ma Déry Tibortól jobban, mint a „Képzelt riport”-ot?)

És most meghalt, kilencvenegy évesen, végtisztességét maga a humánminiszter s egyben lelkész tüntette ki jelenlétével. Ilyesmire mondta volna Petőfi, hogy inkább: „Legyek fa, melyen villám fut keresztül, / vagy melyet szélvész csavar ki tövestül”.

Az udmurtok valami miatt nem jöttek el a Vas megyei nemzetközi folklórfesztiválra, ám a baszkok népesen és zajos sikerrel szerepeltek az ikervári kultúrotthonban. Tarka képviselőben léptek fel, és műsorszámuk közben bal felől Bizkaia tartomány címerét, a színpad jobb szélén pedig Baszkföld (Euskadi) nemzeti zászlaját tartotta egy-egy fiatal hölgy. Leglátványosabb a záróprodukció volt: abból állt, hogy tucatszám fiatal tartott a vállán egy asztalt, és azon egy ifjú táncos mutatta be a magánszámát – ugyancsak heves és erőteljes lábdobogással. A teremben lévők visszafojtott lélegzettel követték az inkább artista, mint művészi élményt, s gondolom, mindenki megkönnyebbült, amikor az asztal visszakerült a színpadra, és a tapsvihár elültével bejelentették, hogy a műsor után mindenkit vendégül látnak Németh Lajosné frissen főtt marhagulyásához, amelynek illata ekkorra már betöltötte a nézőteret.

A szabadtéri kultúra egyébként végigvonult Vas megyén. A gálaestet Sárvár szervezte, moderátorként maga a helyi polgármester lépett fel angol tolmáccsal. A jánosházi falunapon regösök és népi színjátszók szerepeltek, a szombathelyi megyeház udvarán Pelsőczy Réka rendezésében a „Mindent Éváról” című komédia ment Hernádi Judittal a főszerepben, telt házzal.

Meleg nyár volt, szép, békés magyar késő nyár.

Láugh Júlia

Mindig ugyanaz

Nem tud kimenni a fejemből a menekültügy, pedig a mai naptól kormányzati tervek szerint ez nem ügy többé, egy salátatörvénnyel próbálták elrendezni, ami persze nem fog menni. Ma kezdődött az új időszámítás, mostantól az illegális határátlépő (aggasztón könnyen használjuk elmúlt, utált korok szavait) szabálysértőből bűnelkövetővé avanszált, és életbe lépett a hisztériás identitásféltesben fogant szükségállapot, hivatalos nevén a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet a déli határ mentén.

Nem tudjuk, mi lesz, és nem én vagyok az egyetlen, aki némi szorongással néz a jövő elébe. A Keleti nyilván ki fog ürülni. Néhányszor kimentem teli szatyrokkal, müzliszelet, csoki, banán, papír zsebkendő; a gyerekek mindig taknyosak, és sok a kisgyerekes család. Pár napja már jóval kevesebben voltak a sátrakban, matracokon várakozók, óriási ruhahegyek között ment a válogatás, derűs zsebvásár volt az egész aluljáró. A környékbeli szegények és cigányok is idejárnak válogatni, mondta az önkéntes fiatal lány, nem baj, hiszen nyilván ők is szükségben vannak. Megteltek a raktáraink, meg is hirdetjük, hogy egyelőre ne hozzanak semmit, nincs több helyünk, mondta.

96

Rendesek az emberek, sok az adakozó, sok a segítő, micsoda ég és föld az állampolgár és az állam viselkedése között. Már indulok vissza a metró felé, amikor egy ősz hajú asszony megszólít, kétségbeesett a hangja: nem tudok-e férficipőket, főleg 42-es kellene, ezek a férfiak mennyit gyakorolnak, leszakad róluk a cipő, ha volt nekik egyáltalán... Együtt bámuljuk a szép sorban kitett lábbeliket, csak nőknek és gyerekeknek valók, férfiaknak egy se. Ha tud szerezni, hozzon ki, mondja az asszony majdnem sírva. Én is majdnem sírok. De ez senkinek sem használ.

Megyek le a faluba, szüretidő van, beállok a sorba segíteni, ahogy illik, nekem is szoktak segíteni a szomszédok. Idén szép a szőlő, nem úgy, mint tavaly, amikor a sok esőtől rothadó, penészes fürtök lógtak a töveken. A nyugdíjas rendőr, dolgos ember, készséges szomszéd, arról beszél, hogy tetszenek neki ezek az életerős fiatal férfiak, nézi a menekülteket a tévében, itt kellene tartanunk őket, mondja. Ha bemegyek a szomszéd városba, ott is nézni szoktam az embereket, hogy milyenek. Hát göthösek, satnyák vagy éppen nagy hasú pocakosak, dagadtak, látszik, hogy nem vigyáznak a testükre. Nekem tetszenek ezek a menekültek, a bőrüknek is van egy kis színe, egészségesebbnek látszik, mint ez a sok gyöngö, papírcú nép. (A városiakat osztja ki, nem a falubelieket, pedig azok is vagy göthösek, vagy dagik.) Vérfrissítés kéne nekünk – ezt a szót használja –, itt kellene marseztalni ezt a sok viruló fiatalembert. Bár nem mindenki gondolkodik így, az öcsém, az a mafla, az állását félti, azt mondja, jönnek ezek az idegenek, aztán majd olcsóbban vállalnak munkát, engem meg kiraknak a gyárból. Hiába mondom neki, hogy nem úgy van az. Az öcsém egy teszetosza, minden plakátot elhisz.

A helyközi buszban egy terebélyes asszonyság a zsebkendőjét szoron-

gatva meséli: én rosszul alszok, fél éjszaka a tévét nézem, a szívem is meghasad. Az a sok menekülő nép a kicsi gyerekekkel! Elgondoltam, hogy lehet ez, nekem is van két apró unokám, hát azoknak enni kell adni, pelenkázni kell, meg sírnak, fáj a lábuk, a torkuk, orvosság kell nekik, passzírozott étel, fürdetés, hát hogy lehet ezt mind csinálni, ha heteken át úton vannak? Nagyon sajnálom őket, igazán.

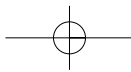
Ne sajnálja őket, mordul föl egy fiatal nő, cigány népség az, majd megoldják! Csak menjenek innét tovább, cigányból van nekünk elég! Talán inkább ne kezdjünk el cigányozni, mondom, közben örülök, hogy éppen befutottunk a városba, nem kell itt és most megoldanunk a haza nagy kérdéseit, ki-ki megy a dolga után piacra, postára, patikába.

Kérdezem a menekültekről Nusit, a cigány barátnőmet, akiről már többször írtam ezeken a hasábocon. Nem nagyon fogékony a témára, miért is lenne, az itt-ott omladozó házból, amit bérel az egyre népesebb családdal, nemsokára kirakják őket, most teljesen le vannak robbanva, nem tudnak lakbért fizetni. A tulaj se gazdag ember, nincs kegyelem, kiteszi őket, mert a kisgyerekes unokahúgának kell a ház. Lásd, nekünk sincs hol laknunk, meg állásunk sincs, egyőnknek se, hát akkor hogyan akadhatna munka ennek a sok népnek. Nekik is színesebb a bőrük, mint a mienké, de mink legalább beszélünk magyarul. Mégse adnak nekünk munkát, se szociális lakást, mihelyt meglátják a képünket. Vagy már telefonban nemet mondanak, ha névről fölismerik, ki a cigány.

Találkozom egy régi ismerőssel. Nemrég járt lenn Bácskában, és hazafelé jövet a pesti gyorson átment a büfékocsiba kávé inni. A pulthoz odajött egy férfi, apa vagy nagypapa talán, egy nagyon helyes, tízévesforma kislánnyal. A férfi kalácsot kért a gyerekeknek. Nincs, mondta mogorván a pincér. Akkor egy üveg üdítőt. Az sincs, mondta a pincér. Az üdítős üvegek ott sorjázta elöttük a pulton. Miért nem szolgálja ki őket? kérdezte ismerősöm. Mert ezek mind csak illegálisak, meg bűnözők, semmi keresnivalójuk itt, majd még engem büntetnek meg miattuk, így a pincér. Nem fogják megbüntetni, jogász vagyok, tudom, mondta az ismerősöm, és vett néhány üveg üdítőt a menekülteknek, akik szégyellték magukat, hogy bűnözőknek tekintik őket. (Angolul folyt az épületes diskurzus.)

Ez az ismerősöm azt is mesélte, hogy egy menekülteket segítő civil szervezethez, amelynek ő is tagja, a Reuters egyik riporterétől az a kérés érkezett, hogy ajánljanak neki interjúalanyt egy olyan menekültet, aki elmeséli, milyen rosszul bánnak velük a magyarok, és arról is be tudna számolni, hogy milyen hátrányokat szenvednek el a gyerekek a menekülés során a bánásmód miatt. És ez a Reuters, kérdeztem hűledezve. Igen. Búslakodtunk egy sort, hová sülyedt a világ, egy rangos brit hírügynökségtől eleve előítéletes kérdéseket tesz fel valaki, nem azt akarja látni, ami van, hanem azt, ami az elképzeléseinek megfelel.

A sajtóetikáról egy híressé vált fotó kapcsán komoly viták folytak a nagy európai lapokban. Jó néhány napilap címlapon hozta a hároméves szír kisfiú képét, akit halva találtak a török tengerparton. Két kép volt a kis Ajlanról, az egyik, a különösen megrendítőn, a kisfiú piros trikóban, kék rövidnadrágban, cipővel, de se mentőmellény, se úszógumi vagy mentőöv, arccal félig a homokban, lábát nyaldossa a víz. A másikon egy parti ór viszi a karjában, itt nem látszik az arca.

A kis halott képe csakugyan nagyon megrendítő. Sokkoló, mondják. Amit szenzációhajhászásnak lehet tekinteni, tehát elítélni, de még nagyobb baj az, hogy felismerhető az arca. Tiszteletben kell tartani az emberi méltóságot, a halottét is, mondja az egyik vélemény, fontos kép, fölírása a lelkiismeretet, mondja a másik, emlékeztetve, hogy idén eddig közel háromezer menekült halt meg tengeri átkelés közben, de a száraz számkoknál többet mond egy ilyen kép.

A lapok magyarázzák választásukat. „Noha fontos szembesülni az erőszak látványával, a gyermek és családja méltóságának védelmében nem közöljük a képet.” „Ha egy halott kisgyerek képe ráébreszt a késlekedő politikai szolidaritás szükségességére, akkor közölni kell.” Emberi jogi képviselők is hozzászóltak a vitához. Volt, aki az áldozatok személyiségi jogainak védelmében, volt, aki az információ jogáért szállt síkra. Az Amnesty International francia felelősét idézem: „Remélem, ez a megrázó kép segít abban, hogy az általa kiváltott érzelmek valóságos politikai akarattá alakuljanak, változtassanak azon, ahogyan most kezelik a problémát. Különben a kis Ajlan képe csak egy alkalmi, gyorsan kihűlő szenzáció, ami igazán kár lenne.”

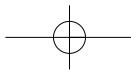
Pedig ez történt. Igazán kár. Egy hét se kellett, hogy elmúljon a hatása. És ez előre látható volt.

A hazai közvéleményt nem Ajlan képe foglalkoztatta. Megvannak a mi nagyon magyar gondjaink, amelyeket jelképesen képbe sűrített a szélsőjobb operatőr nő gáncsolása és rúgása a menekültekbe. Ami híven illusztrálta a „muszlim hatalomátvétellel”, „Egyesült Európai Kalifátussal” riogató hivatalos vélemények hatását, mert ugye „a magyar életmód, a magyar szokások vannak veszélyben”, és ha nem vigyázunk, kisebbségben leszünk a saját földrésünkön...

98

Jó, számoljunk. Az 500 milliós Európába ha most 500 ezer menekült érkezik, az egy ezrelék. De ha kétszer ennyi, az is csak két ezrelék. Legegy tízszer annyi, az még akkor se több egy százaléknál. Mi a veszedelem ebben? Mitől félnek? És nemcsak a hatalom meg a befolyásolható nép. Mindaddig józan, baloldali, liberális értelmiségiek elkezdik helyeselni a határok lezárását. Mintha minden muszlim azért tolaakodna ide, hogy elvegye az életterünket, aztán majd nyilván az életünket. Mintha minden muszlim iszlamista lenne, miközben az ide menekülők éppenséggel a véreskezű Iszlám Állam elől menekülnek. Egyszer csak tetszeni kezd a háborús szlogeneket élvező miniszterelnök határozó, pengés szögesdrótja. Mert meg kell védenünk az európai meg a magyar identitásunkat.

A rettegés az idegentől mindig a képzelt baj felnagyításával jár. Egy felmérés szerint a magyarok az országban élő muszlimok arányát 7 százalékosra becsülik, miközben a valóságos arány 0,1 százalék! Erről az jut eszembe, hogy szoktam levelezni egy Nairobiban élő muszlim nővel, aki valamilyen, a kenyai muszlim közösséget ért sérelem kapcsán azt írta, hogy „pedig sokan vagyunk itt Kenyában, 12 millióan”. Visszaírtam, hogy a Wikipédia magyar, francia és angol cikkei alapján Kenya lakossága 42-44 millió, a muszlimok az összlakosság 10-12 százalékát teszik ki. Nem úgy van az, írta ő, a hivatalos adatok mindig kicsinyíteni akarják a számunkat, hogy kisebbsítsenek minket, igenis 12 millióan vagyunk itt.

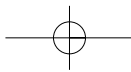
Érdekes, hogy mindkét fél, a kisebbségtől tartó többség és az önmagát elnyomottnak érző kisebbség is milyen messze túlbecsüli a létszámot. Emlékszem korábbi felmérésekre, már elfelejtettem a pontos számadatokat, de ugyanez a helyzet zsidók és cigányok esetében is. A többség is nagyobb létszámúnak tartja őket, a kisebbség is népesebbnek tekinti magát a valóságos aránynál. De ez már a pszichológia területére tartozik.

Végel László

A virtuális szoclib tamtam

Be kell látni, hogy ebben a mostani időutazásban Balzac Szerbiában kiváló idegenvezetőnek számít. Akárcsak Magyarországon. Ha ez a tendencia folytatódik, akkor kedvenc olvasmányaim egyike lesz az *Elvesztett illúziók* című regénye, mivelhogy lépten-nyomon a balzaci világba ütközöm. A minap, például, a szerbiai tévéstudiók nagy élvezettel sugározták a titkosrendőrség által készített filmfelvételeket a tegnapi belügyminiszter, mai külügyminiszter Ivica Dacic találkozóiról a narkómaffia-hálózat egyik-másik tagjával, akikkel egyébként nemcsak ő, hanem legközelebbi munkatársai is találkoztak. A felvétel tanúsága szerint több helyszínen is dossziék keringtek kézzől kézre. Nos, továbbra is ezek a titokzatos sárga meg fehér iratgyűjtők borzolják a kedélyeket! A zűrzavar teljes. Az ügyesség némaságba burkolódzott. Nyilvánvaló, hogy kormánykoalícióban belüli, pártközi leszámolásról van szó, kommentálják az elemzők. Aztán néhány nap múlva feledésbe merül az eset, egyszeriben szóba sem kerülnek a titokzatos filmkockák. Kezd ez a posztkommunista világ harmadrangú hollywoodi bűnügyi filmekre hasonlítani. Az utóbbi időben a pártpolitikák kerítésen innen és túl is annyira silányak, hogy idegenkedem, egy Svejk logikájával veszek tudomást róluk. Csak olyan bosszantó események csigázzák fel olykor az érdeklődésemet, melyeken kínomban nevetni is tudok.

Nem kell a szomszédba menni értük, bőséggel akad a vajdasági magyar közéletben is. Ezekben a hetekben például a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) meghirdette, hogy a pártot bíráló bűnös vajdasági másként gondolkodók „verik a ballib tamtamot”. Mi is történt? Egyszeriben honnan bukkantak elő a balliberálisok? A kérdésfelvetés azért (is) helytálló, mert a vajdasági magyar közösség, főképp annak elitje, felkészületlenül, vagyis liberális intermezzo nélkül sodródott a rendszerváltásba. Minekután sajnos nem jött létre a rendszerváltás kezdetét jelző liberális szerveződés. Vesztünkre kiestünk abból az időből, amelyben még Orbán Viktor is büszkén vallotta, hogy „A hozzám legközelebb állók, Kövér László, Fodor Gábor, velem együtt egyfajta szociálliberális meggyőződésűek.” (HVG, 1989. augusztus 26.) Ennek többféle magyarázata van. Legfontosabb volt a titói régi garnitúra 1971-es offenzívája a liberalizmus ellen. Akkoriban főként az „anarcholiberálisokra” vadásztak, mert nem volt elég, hogy li-

berálisoknak nevezték a „tévelygőket”, jobban hangzott, ha hozzáteszik, hogy anarchisták is. Egy csapásra két legyet ütöttek.

Jugoszláviában a liberalizmus a hetvenes években ugyanolyan szitokszó volt, mint manapság Kelet-Közép-Európában. Igazából nem is annyira liberalizmusról, inkább reformkommunizmusról volt szó, de a hivatalos pártideológia ezt (is) liberalizmusnak kiáltotta ki. Szerbia élen járt a nagy antiliberalis küzdelemben, minek következtében, mint ahogy lenni szokott, éppen itt erősödött meg leginkább a nacionalizmus. Mindez hatással volt a vajdasági magyar közösségre is, fontos szerepet játszott az *Új Symposion* szerkesztőségének szétzavarása, minek „köszönve” 1983 után nem léteztek „liberális” fórumok.

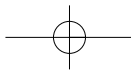
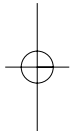
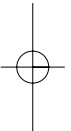
A többpártrendszer bevezetésekor, a kilencvenes évek háborús körülményei között abszurd dolog lett volna kisebbségi liberális pártot alakítani, 2000 után pedig lehetetlen lett volna, mivel felújult a liberalizmus és a baloldal lejáratása. A mai helyzetben óhatatlanul Illyés Gyula egyik 1945-ös naplóbejegyzése jut eszembe: „A liberalizmus kora elmúlt, anélkül, hogy liberálisok lettünk volna. Ma épp így vagyunk a demokráciával, azzal a különbséggel, hogy »ebben a szent hazugságban« nem hisznek annyian.”

Mindezek után derül égből villámcsapásként ért a jelenlegi, főhivatású kisebbségi nómenklatúra és holdudvar félelme a „balliberális összeesküvéstől”. Elcsodálkozva olvastam a híreket. Hogy miért? Azért, mert az elmúlt évszázadban gombamód szaporodtak a kisebbségi pártok, a hivatalosan 250 ezer vajdasági magyarságnak alkalomadtán öt-hat pártja volt, és ezek egytől egyig a jobboldalon találták meg a helyüket, úgyhogy nagy volt a tumultus és a versengés a damaszkuszi úton! Liberális vagy baloldali szerveződés azonban szóba sem kerülhetett.

Vagy rosszul láttam? Elhatároztam, hogy a tamtamot ütögető balliberálisok nyomára bukkanok. Az értelmiség között nem találtam ilyet. Ez nem volt nehéz ügy, mert létezésüket könnyen kideríthettem az írásaik, megnyilatkozásaik alapján. A legtöbben lelkesen pártfogolják a nemzeti oldalt. Azok a személyek járnak ebben az élen, akik a szocialista egypártrendszerben komolyabb funkciót viseltek. A szerényebbek, vagyis a rendszer egykori ellenzékiei, belőlük nincs sok, szerényen hallgatnak, ami esetleg felkeltheti a gyanakvásomat, azonban bizonyítékot nem szolgáltatnak. A fiatal írók pedig bejelentették, hogy nem érdekli őket a politika, csak a politikai színezetű alapítványok és a tiszta irodalom.

Ha már az értelmiség ennyire szobatiszta, gondoltam, akkor talán a keményen dolgozó kisemberek között találok balliberálist. Először is egy földművessel próbálkoztam. Történt ugyanis, hogy a szüleimtől örököltem néhány hold földet, amit semmi pénzért nem akartam elkótyavetyélni. Töredelmesen elismerem, volt bennem némi nemzeti túlbuzgóság is, gondoltam, nem adom el bagatell a termőföldet a szerb újjgazdagoknak. Igaz, a nemzeti érzés szociális érzéssel párosult, amit nemigen hangoztattam, nehogy uralkodó pártunk balliberálisnak kiáltson ki. Pajzsként mérsékelt konzervativizmussal védekeztem, mondván, hogy meg akarom őrizni a szülői örökséget. Ezért a csekély néhány hold szántót bérlőnek adtam.

Éppen a bérlet megújítását kellett volna rendeznünk. A bérlő a tiszta-

szobában fogadott. Amint helyet foglaltam, kérges kezével egy újságra mutatott, és feltette a kérdést: „Mit irkálnak összevissza maguk tintanyalók?” Azt gondoltam, hogy valamelyik írásomat értette félre, de szerencsémre nem erről volt szó. Az általa kifogásolt cikkben az egyik kisebbségi politikus Titót parentálta el. Megkönnyebbülten magyarázkodtam, hogy nem én vagyok a szerző, ami nem sokat segített, mert a bérlő istenesen kioktatott. „Mikor vásároltam a kombájnomat? Mikor vettem a traktort? Mikor emeltem fel ezt a házat, amelyben lakom? Tito idejében, mondta, maguk meg itt nyavalyognak.” Furcsa paradoxon, gondoltam. Miközben az elit gyalázta az előzőleg oly hön imádott elnökét, a „keményen dolgozó kisemberek” nem dicsőítették Titót, lehet, hogy morgolódtak is, ezzel szemben manapság visszasírják azt az időszakot. Kendőzetlenül teszik szóvá, hogy valamikor mennyivel jobban éltek.

A „ballib tamtam” keresgélése közben arra számítottam, hogy a bérlő eligazít. Lehet, hogy ő tudja, hol bujkálnak a vajdasági magyar balliberálisok. Ha másért nem, akkor azért, mert Josip Broz Tito is kikelt a „liberális tamtam” ellen. 1971-után olyan tisztogatást végzett a pártban és a gazdasági életben, amely a Milosevic-féle tisztogatásokhoz mérhető. Gondoltam, a bérlővel megvitatom a „balliberális tamtam” ügyét, ha már az értelmiség ennyire szobatiszta. Újra a tisztaszobában fogadott.

Megtárgyaltuk az idejű szárazságot és azt is, hogy a földadó száz százalékkal megugrott. Újfént minket, tintanyalókat vont felelősségre, mert, mint mondta, a vajdasági magyar párt (VMSZ) kormánypárt lett, és megszavazta a horribilis adókat. A földet is folyamatosan az oligarchák kezére játssza. A vasesztergályos-szakmában dolgozó fiát a kormány neoliberais munkatörvényének köszönve a gazda ügy csapta el, hogy a lába se érte a földet. Bizony, mondta, úgy kell a liberális tamtam ütemére járunk, hogy belerokkanunk. Nem maradt más hátra, mint életművésznék lenni és a keveske földből megélni. Két testvérét már kirakták a munkahelyről, mindketten apjuk földjén dolgoznak. Az egyik elektrotechnikus, a másik a vízműveknél dolgozott. Munkanélküliek. Kezükben a magyar útlevelel, és épp Németországba készülnek. Kicsit fáj nekik, amikor a magyar vezetők megélhetési bevándorlókról beszélnek, kénytelen-kelletlen elismerik, hogy ők is közéjük tartoznak. A legfiatalabb marad itthon, munka nélküli földrajztanárként felül a traktorra. Csak az a baj, hogy a traktor is döglődik, nem sokáig bírja. A földműves és munkanélküli gyermekei esetleg vádolhatók baloldalisággal, ellenben liberalizmussal semmiképp.

A keményen dolgozó kisemberek pontosan tudták, hol rejtezkednek a ballibek. Igaz, új néven szerepelnek, nem ballibek, hanem IMF-liberálisok. A magyar kisebbségi kormánypárt szó nélkül megszavazta a parlamentben a neoliberais munkatörvényt. Még az IMF is elégedett volt vele. Kiderült tehát, hogy nem a bérlő kacérkodik a liberalizmussal, hanem a liberalizmust szidalmazó párt. Ez aztán a valódi kisebbségi bohózat! Rossz szereposztás.

Persze a komédiázás itt még nem ér véget. Szerbiában tombol a neoliberalizmus, a kormány lesi az IMF szavát, az élet egyre nehezebb, a fiatal vajdasági magyarok magyar útlevelel a kezükben Németország, Ausztria, Anglia, Svédország és Norvégia felé tartanak. Nyilvánvaló,

hogy megélhetési bevándorlókról van szó. Politikai menekültek nem lehetnek, hiszen a VMSZ sikereivel elégedett kormánypárt lett. És a magyar kormány úgyszintén dicséri a szerb kormány kisebbségpolitikáját, ám dicséret ide, dicséret oda, a kisebbségi exodus egyre ijesztőbb méreteket ölt, könnyen megtörténhet, hogy a 250 ezres lélekszámot sem kitevő közösség egy-két évtized múlva jelentéktelen szórvány lesz. Az anyaországi politikusok időnként majd eljárogatnak hozzánk, hogy élvezzék az ünnepeket, amelyeken járjuk a néptáncokat, és természetesen fellépünk az évenként megrendezendő Durindón. A helyi vezetők pedig Bocskai-öltönyben beszámolnak majd az identitás eredményes megőrzéséről.

A fenti 250 ezres számadat sajnos viszonylagos, hiszen sokan Szerbiában vannak bejelentve, noha nem élnek itt, sőt a jelek arról árulkodnak, hogy véglegesen távoztak. Ha megvalósul Konrád György elképzelése, akkor ez a folyamat még inkább felgyorsul. „Nekünk magyaroknak nincs szükségünk szíriai orvosokra és mérnökökre. Ha növekedik a gazdaságunk – nyilatkozta a *La Repubblica* című lapnak –, a környező országok magyar népességét is meghívhatjuk Magyarországra.” Jaj, gondoltam, talán jobb lenne visszacsalogatni Londonból és Berlinből az anyaországi orvosokat, mert itt a Vajdaságban alig maradt magyar orvos, azok ugyanis is a szerbekkel meg a szírekkel együtt Londonban és Berlinben találtak munkahelyet. Megélhetési kivándorlók lettek. Mi lesz velünk, ha a maradékot elcsalogatják Budapestre?

Közben tart a heves szenvedélyeket felkorbácsoló népvándorlás. Andrzej Stasiuk lenyel író meghúzta a vészharangot. Ez már nem emigráció, hanem a Nagy Népvándorlás kezdete. Milliók fognak érkezni Európába. Ezért mi vagyunk a felelősek, állítja. „Mi szorgalmaztuk a szüntelen fejlődés fétisét, és mi avattuk a határtalan gazdagodás és saját sorsunk javításának eszméjét a jelen uralkodó vallásának eszméjévé”, írja. A múlt héten egy társaság tagjai hevesen verték az asztalt, ki kell kergetni a migránsokat, mondogatták, mert meg kell védeni az európai kultúrát. Kiderült azonban, hogy utoljára a középiskolában vettek könyvet a kezükbe. Csakis a legrosszabb amerikai giccset ápolják, van belőlük elég a magyarországi és a szerbiai tévéstudiók műsorában. Természetesen a „kultúra védelmezői” igencsak jó módban élnek. Könyvet nem vásárolnak, mert az felesleges luxus. Újvidék előkelő negyedében laknak, az egyiknek villája van a Balatonon, a másíknak Montenegróban. A legdrágább autókkal furikáznak. Az is kiderült, hogy pontosan ahhoz a réteghoz sorolhatók, amelyről Stasiuk beszélt. Náluk tényleg a gazdagodás lett az új vallás.

Az európai vezetők pedig eközben civakodnak, ami nem véletlen. A migránsáradat leleplezte a féltve őrzött titkot, amelyről nem szívesen beszéltünk. Az Európai Unióban két Európa létezik. Esetleg van egy harmadik is, a páriák Európája.

A népvándorlásnak azonban nincs vége. A görögök úri módon tolják a menekülteket a szegény Macedónia felé. A dúsgazdag görög nábobok röhögnek a markukba, egy gonddal kevesebb. Több mint egy hónappal ez előtt jártam Macedóniában, ahol nagyobb a szegénység, mint Szerbiában. A macedón politikusok boldogok, mivel a menekültek Szerbiába igyekeznek. Segítenek is nekik, amennyit csak lehet. Csillapítják a macedón sze-

gényeket, lám, vannak náluknál nagyobb páriák. A szerbek felkarolják őket, örülnek, ha nincs konfliktus, s alig várják, hogy a menekültek át-
lépjék Röszkénél a magyar határt. A szerb nábobok csupán azt várják, hogy küldje már az EU a menekültekért járó támogatást. A magyar kormány megépítette a határzárt, és eldöntötte, hogy megvédi Európát. Ezután csak meghatározott procedúra után léphetnek be Magyarországra. Már az első napon kiderült, hogy a migránsoknak alig van esélyük. Rendszerben van, legyenek elégedettek a magyar munkanélküliek, tiszteljék a rendet és a kormányt. A kormány bejelentette, hogy a jogosulatlanokat visszatoloncolják Szerbiába. Toloncolják is... A szerb kormánytisztviselő közölte, hogy Szerbia nem fogadja vissza őket. Szerbia humánus, nem emel falakat, az itt rekedtekről kell gondoskodnia. Felmerül a kérdés, hogy hol telepszene le azok, akik megérkeztek Szerbiába, és nem jutottak át a kerítésen. Aleksandar Vulin miniszter bejelentette, hogy Szabadkán és környékén épülnek a befogadó központok. A magyarok telepedéseken is! Magyarország Európát oltalmazva új színekkel gazdagította Szabadka és környéke etnikai térképét. Ideiglenesen pazar és egzotikus multikulti születik. Közben zajlik a „röszei csata”. A menekültek kitörték a magyar határzár bejárati kapuját, nem akarják a helyi multikulturalizmust gazdagítani. A rendőrség könnygázgránáttal és vízágyúval kergeti el őket. A menekültek flakonokkal és kődarabokkal célozzák meg a rendőröket. Az M1 tudósítója hahotázva jelenti, hogy a szerb rendőrök Szerbia területén biztos helyre menekülnek a magyar könnygázbombák elől. A magyar politikusok számon kérik, miért nem tesznek rendet a szerb rendőrök, de egy szót sem ejtenek arról, hogy a magyar rendőrök elagyabugyálták a belgrádi közszolgálati televízió munkatársait. Aztán egy szlovákot, egy ausztrált, egy lengyelt...

Folyik a „röszei csata”.

Következik a klasszikus görög drámák dialógusa: Ban Ki Mun ENSZ-főtitkárt sokkolta a látvány, ahogyan Magyarországon a menekültekkel bánnak. Szíjjártó visszavág, ez bizzar és felháborító kijelentés. Teljes a zűrzavar az EU-n belül. Görögország EU-tagállam. Magyarország szintén. A két EU-tagország egymástól homlokegyenesen eltérő módon fogadja a migránsokat. A magyar rendőrség vonul előre. Majd hátra. Aztán újra előre.

Különböző tévéstudiókra kattintok. Híresek lettünk, mi, magyarok. Újabb közlemény: magyar kerítés készül Horvátország és Románia felé. Közben kínos vita folyik két EU-s tagország, Magyarország és Románia között. Füstfelhő. Végül befut a szerb rendőrség, a *Nem félünk a magyar könnygáztól* című partizándalt énekelve. A talpig páncélba öltöztetett magyar rendőrsztagok megkönnyebbülnek. Taps. Erőszak niksz, közlik a szerb rendőrök magyar politikai dialektusban. Meggyőzik a menekülteket, hogy más útírányba haladjanak. Esetleg térjenek békés pihenőre Magyarokanizsán. Vagy válasszák a civil tiltakozás szelíd európai formáit. Miután europaizálták őket, a menekültek Szerbiát éltetik, és magyarellenes dalokat dúdolnak.

Vége az első felvonásnak.

A színikritikus megjegyzése: drámai kérdések, amatőr főszereplőkkel.